

سیر زمین‌ها

سیاوش شایان

هزار مسجد با هزاران مناره

زمین‌شناسان می‌گویند

تخریب سنگ‌های منطقه‌ی هزار مسجد، با ضخامت‌های متفاوت خود، امکان رشد انواع درخت‌ها و درختچه‌هایی نظیر ارس (سروکوهی)، زرشک کوهی، نسترن وحشی، آویشن، ریواس، گل ماهور و انواع دیگر گیاهان علوفه‌ای و غیرعلوفه‌ای را فراهم کرده‌اند. در دشت‌ها و دامنه‌های هزار مسجد، مراتع بسیاری گسترده شده‌اند که عشایر و دامداران محلی در آن‌ها به پرورش انواع دام مشغول‌اند.

آنان که زمین‌شناسی را بهتر از من و شما می‌دانند، نوشته‌اند که مواد تشکیل‌دهنده‌ی سنگ‌های این کوه بیشتر شیل و آهک، مارن و ماسه‌سنگ و گاه کنگلومرا و سنگ‌های تبخیری است و تشکیل این سنگ‌ها و استقرار آن‌ها، از حدود ۷۰ میلیون سال قبل تاکنون (از ژوراسیک تا میوسن و پس از آن) زمان برده است. در طول این ۷۰ میلیون سال،

امیدواریم جغرافیایان آن قدر خوب باشد که به یاد آورید، «هزار مسجد» نام رشته کوهی در شمال خراسان است. اگر زیاد امیدوار باشیم، شاید توقع داشته باشیم که «هزار مسجد» نام شهری را هم به خاطر شما بیاورد: آیا آن قدر جغرافیایان خوب است که نام «استانبول» در ترکیه را به یاد آورید؟ بله، به استانبول، شهر هزار مسجد هم می‌گویند. اما در این نوشته منظور ما، همان مطلب اول است؛ یعنی رشته کوه‌هایی کشیده و نسبتاً باریک و تقریباً مرتفع در شمال خراسان که ارتفاع آن از سطح دریا به حدود ۳۱۴۰ متر می‌رسد.

هزار مسجد، مسجد ندارد

رشته کوه هزار مسجد، مسجدی ندارد! بعضی می‌گویند ستیغ‌های قلل مرتفع این کوه، مناره‌های مساجد را به یاد می‌آورد. به همین خاطر و از روی همین مناره‌های زیاد، آن را هزار مسجد نامیده‌اند. بنابراین، اگر چه در دامنه‌ها و دشت‌های پیرامون این کوه، مساجدی بزرگ یا کوچک وجود دارند، اما در خود کوه، مسجدی نیست. آیا شما هم قبول می‌کنید که قلل نوک‌تیز و ستون‌های متعدد باعث نام‌گذاری این کوه به نام «هزار مسجد» شده است؟ آیا نام این کوه تاکنون شما را به فکر فرو برده است؟!

هم‌چنین زنبورداری از دیگر فعالیت‌های مردم ساکن روستاها و عشایر پیرامون هزار مسجد است که با بهره‌گیری از انواع گل‌ها و شکوفه‌های درختان و درختچه‌ها و بوته‌ها، به تولید عسل‌های خوش‌مزه و خوش‌عطر و بو می‌پردازند.

در حوضه‌ی رسوبی هزار مسجد، فعالیت آذرین (آتش‌فشانی) صورت نگرفته است. زمین‌شناسان سازنده‌های کلات، کشف رود و مزدوران را از جمله سازنده‌های تشکیل‌دهنده‌ی این منطقه می‌دانند. خاک‌های حاصل‌خیز از هوازدگی و

برخی می گویند به خاطر ستون های زیاد در کوه های هزارمسجد، این رشته کوه را هزارمسجد نامیده اند، اما ستون های زیادی در آن جا دیده نمی شود!

می گویند. راه رفتن میان این کوچه های سنگی که دیوارهای کناره های آن ها تا ده ها متر بالای سر کوهنوردان کشیده شده اند، حال و هوای خاصی به کوهنوردان و علاقه مندان به طبیعت می دهد. توصیف ناهمواری های هزار مسجد دشوار است و تنها با دیدن آن ها و یا تصاویرشان می توان زیبایی این طبیعت را حس کرد.

افسوس و افسوس

افسوس که مکان های شناخته نشده

تخریب گران محیط زیست کامل می شود! گردشگران بی دقت با ریختن انواع و اقسام زباله ها، کندن بوته ها و آتش افروختن، طبیعت هزار مسجد را همانند

وارد کلات شوید

اگر دلتان می خواهد خرس، پلنگ و گربه ی وحشی، گراز، قوچ، کل و بز کوهی را از نزدیک ببینید، راهی کوه های هزارمسجد شوید و از راه هایی که شما را به قله های متعدد کوه می رسانند، راهی قله شوید. اما بر سر راه خود، وارد «کلات» شوید که به «کلات نادری» نیز معروف است و در نزدیکی آن جا «بند نادری» را ببینید؛ یعنی سدی آجری از زمان **نادر** یا سلجوقیان که در انتهای جلگه ی شهرستان کلات قرار دارد. ارتفاع این سد از کف رودخانه در کوه های هزار مسجد، به ۷۰ متر می رسد. آجرهای قرمز و دیواره ی سد که شکلی هلالی دارد، بسیار زیباست و حکایت از پیشرفت مهندسی و سدسازی در قرن های قبل دارد.

اگر می خواهید بدانید «کوچه ی سنگی» چیست، سفری به کوه های هزار مسجد داشته باشید و آن ها را از نزدیک ببینید

کوهنوردی در هزار مسجد

کوهنوردی در هزار مسجد حال و هوایی دیگر دارد. کوهنوردان گاهی مجبورند از نردبان های فلزی عبور کنند تا در این منطقه به «دره ی قرسو» و آبشار آن برسند. دیواره های تند دامنه های هزار مسجد در بسیاری جاها بر اثر گسل ها یا حفر نهرها، توسط آب های جاری ایجاد شده اند و دسترسی به بالادست دامنه ها، تنها با غلبه بر شیب های تند و یا استفاده از طناب امکان پذیر است. گاهی در میان دو تیغه ی سنگی موازی کنار هم، آب های جاری قسمت های کم دوام سنگ ها را ساییده و برده و کوچه ای ایجاد کرده اند که اهالی محلی و کوهنوردان هم به آن ها «کوچه»

بسیاری از مناطق بکر یا حفاظت شده و نشده ی ایران، آلوده کرده و به خطر انداخته اند. به همین خاطر ما هم راه دسترسی به این کوه ها را به شما، نشان نمی دهیم!

کاش این کوه ها معدن نداشتند، دارای جاده نبودند و محل دفن زباله های شهری و روستایی نمی شدند، تا تعادل اکوسیستمی آن ها برهم نمی خورد! اما اگر قول می دهید که در گردش هزار مسجد، زباله سازی نکنید و به پاک سازی محیط زیست آن جا کمک کنید، یک نشانی به شما می دهیم: شمال غربی شهرستان مشهد، روستای لائین نو و شروع به حرکت از جبهه ی شمالی.

طبیعی، خیلی زود مورد توجه ایران گردانی قرار می گیرند که عده ای از آن ها به طبیعت احترام نمی گذارند: درختان را برای سوزاندن قلع و قمع می کنند، بوته ها را آتش می زنند، به گل ها و گیاهان دارویی هجوم می آورند و آن ها را نابود می کنند. در نهایت، بهره برداری بیش از حد توسط انسان و دام ها، باعث نابودی گیاهان و حیات وحش منطقه و برهم خوردن تعادل بین گیاهان، جانوران و انسان در منطقه می شود.

اگر کوهنوردان و گردشگرانی را هم که در حین بازدید و تفریح در ناحیه ی کوهستانی، فقط زباله تولید می کنند، به خرابکاران طبیعت هزار مسجد اضافه کنیم، آن وقت مجموعه ی بهره برداران و